

predmet	BIOLÓGIA
ročník	8. ročník – základná škola 3. ročník – gymnázium s osemročným štúdiom
tematický celok	DEDIČNOSŤ A PREMENLIVOSŤ ORGANIZMOV
téma	<ol style="list-style-type: none"> Dedičnosť a jej podstata (obsah: genetika, dedičnosť, lokalizácia genetickej informácie – bunka, jadro, chromozóm, nukleová kyselina, DNA, dvojzávitnica, genetická informácia, gén, znak, vlastnosť). Prenos genetických informácií (obsah: bunka telová a pohlavná, oplodnená, kópia DNA, páry chromozómov, alela dominantná a recesívna, kríženie, schéma kríženia). Dedičnosť a premenlivosť (obsah: premenlivosť dedičná a nededičná, šľachtenie, potomstvo, odroda, plemeno, dedičná choroba, genetické poradenstvo).
výchovné a vzdelávacie ciele	<ol style="list-style-type: none"> Rozvíjať kľúčové kompetencie v oblasti: <ul style="list-style-type: none"> interaktívneho používania nástrojov, spolupráce v skupinách, samostatnej a tvorivej práce. Rozvíjať kompetencie v oblasti prírodných vied na rôznych úrovniach, konkrétne: <ul style="list-style-type: none"> Na úrovni nominálnej prírodovednej gramotnosti poznať základné termíny a názvy z oblasti genetiky (kľúčové pojmy). Na úrovni funkčnej prírodovednej gramotnosti vedieť používať terminológiu z oblasti genetiky v jednoduchých súvislostiach: <ul style="list-style-type: none"> <i>lokalizovať uloženie genetickej informácie v bunke,</i> <i>opísať stavbu chromozómu,</i> <i>vysvetliť príčinu tvorby kópie nukleovej kyseliny a význam zníženia počtu chromozómov pri vzniku pohlavných buniek,</i> <i>zdôvodniť podstatu šľachtenia.</i> V oblasti pojmovej a procedurálnej gramotnosti vedieť využívať poznatky z genetiky pri riešení konkrétnych úloh:

Metodický model BIOLÓGIA, 8. ročník ZŠ

	<ul style="list-style-type: none"> - rozlíšiť na príklade dedičnú a nededičnú premenlivosť, - schematicky znázorniť prenos znaku z rodičov na potomkov, - monitorovať dedične podmienené znaky svojej rodiny. <ul style="list-style-type: none"> ▪ V oblasti viacrozmernej prírodovednej gramotnosti chápať podstatu genetiky, jej histórie a kultúrnej významnosti: <ul style="list-style-type: none"> - zhodnotiť význam dedičnosti a premenlivosti, - diskutovať o dedičných chorobách, ich vplyve na život človeka, o možnostiach genetického poradenstva, - posúdiť využitie vedeckých poznatkov genetiky.
odporúčané didaktické metódy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ motivačný rozhovor ▪ pozorovanie, porovnávanie ▪ riadená diskusia ▪ výklad s využitím prezentácií v MS Power Point ▪ výklad s využitím materiálov z Planéty vedomostí ▪ práca s textom – učebnica Biológia pre 9. ročník ZŠ a 4. ročník gymnázia s osemročným štúdiom ▪ riešenie problémových úloh ▪ skupinová práca ▪ tvorba pojmových máp ▪ opakovanie a precvičovanie učiva
učebné zdroje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Učebnica: Biológia pre 9. ročník ZŠ a 4. ročník gymnázia s osemročným štúdiom – Uhereková, M. a kol. EDUCO, 2012 (ďalej – Bio9/strana) ▪ Planéta vedomostí – vzdelávací portál pre školy, učiteľov, žiakov a verejnosť – http://planetavedomosti.iedu.sk/
didaktické prostriedky a pomôcky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PC technika, interaktívna tabuľa, dataprojektor ▪ pripojenie na internet ▪ pracovné zošity / pracovné listy
medzipredmetové vzťahy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ chémia – nukleové kyseliny, bielkoviny ▪ matematika – kombinatorika, pravdepodobnosť

<p>prierezové témy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ochrana života a zdravia ▪ Environmenlálna výchova
<p>klúčové pojmy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ východiskové: bunka telová, pohlavná a oplodnená, bunkové organely, bunkové jadro, chromozóm, znak, vlastnosť, kríženie, potomstvo, šľachtenie, odroda, plemeno ▪ nové: genetika, dedičnosť, genetická informácia, nukleová kyselina, DNA, kópia DNA, páry chromozómov, dvojzávitnica, gén, alela dominantná a recesívna, premenlivosť dedičná a nededičná, schéma kríženia, dedičná choroba, genetické poradenstvo
<p>východiská</p>	<p>Poznatky získané v rámci tém:</p> <p>6. ročník ZŠ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Život s človekom a v ľudských sídlach (šľachtenie, odroda, plemeno) ▪ Živé organizmy a ich stavba (bunka a jej štruktúry) ▪ Rozmnožovanie a vývin bezstavovcov/stavovcov (oplodnenie) <p>7. ročník ZŠ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Človek a jeho telo (rozmnožovacia sústava, antikoncepcia, plánované rodičovstvo) <p>9. ročník ZŠ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Základné životné procesy organizmov (bunkové organely a ich funkcie, delenie bunky, rozmnožovanie organizmov pohlavné a nepohlavné)
<p>typ hodín</p>	<p>základný</p>
<p>všeobecná štruktúra hodín</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizačné pokyny ▪ Motivačná fáza ▪ Expozičná fáza ▪ Fixačná fáza ▪ Záver – overovanie vedomostí, zadanie úloh
<p><i>Štruktúra a priebeh</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizačné pokyny

<p>1. vyučovacej hodiny</p> <p>Dedičnosť a jej podstata</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Motivačná fáza – úvod do problematiky<ul style="list-style-type: none"> - alternatíva 1. – riadená diskusia na vybrané témy súvisiace s dedičnosťou (napríklad: význam rozmnožovania pre zachovanie druhu, podobnosť medzi rodičmi a ich potomkami, história genetiky podľa: Zaujímavosti – Bio9/54 a podobne) - alternatíva 2. – analýza krátkeho videa s tematikou dedičnosti a premenlivosti (podľa vlastného výberu učiteľa napríklad z Planéty vedomostí) - alternatíva 3. – pozorovanie a porovnávanie charakteristických dedičných znakov (tvar tváre, brada, nos, tvar ušnice, prípadne farba očí, vlasov a podobne) s využitím fotografií členov známych rodín/vlastnej rodiny (vhodná je práca v skupinách) ▪ Expozičná fáza – sprístupnenie učiva s využitím znalostí už osvojených pojmov (bunka, bunkové organely, jadro, chromozóm, kríženie, potomstvo) a zavedenie nových pojmov (dedičnosť, premenlivosť, znak, vlastnosť, nukleová kyselina, DNA, dvojzávitnica, gén)<ul style="list-style-type: none"> Sústredíme sa na objasnenie:<ul style="list-style-type: none"> - dedičnosti ako procesu prenosu informácií o znakoch a vlastnostiach z rodičov na potomkov pri rozmnožovaní - lokalizácie genetickej informácie v bunke (jadro – chromozóm – DNA – gén) - génu ako úseku na molekule DNA Využijeme metódy (výber/kombinácia):<ul style="list-style-type: none"> - výklad s využitím prezentácií v MS Power Point - výklad s využitím materiálov z Planéty vedomostí - práca s textom – Bio9/54 – 55 ▪ Fixačná fáza – precvičovanie a upevnenie učiva, zhrnutie učiva v tézach
--	--

	<p>Využijeme metódy (výber/kombinácia):</p> <ul style="list-style-type: none"> - riešenie otázok: Čo mám poznať? – Bio9/55 - tvorba pojmovej mapy - riešenie úloh v pracovných zošitoch/pracovných listoch - skupinová práca <p>▪ Záver – overovanie vedomostí a zadanie úloh</p> <ul style="list-style-type: none"> - krátky test zameraný na osvojenie základných pojmov - riešenie úloh v pracovných zošitoch/pracovných listoch - samostatná práca, výber námetu napríklad podľa: Skúmam a objavujem – Bio9/55
<p><i>Štruktúra a priebeh 2. vyučovacej hodiny</i></p> <p>Prenos genetických informácií</p>	<p>▪ Organizačné pokyny</p> <p>▪ Motivačná fáza – úvod do problematiky</p> <ul style="list-style-type: none"> - alternatíva 1. – riešenie otázok podľa: Čo už viem? – Bio9/56 - alternatíva 2. – riadená diskusia na vybrané témy súvisiace s dedičnosťou (podobnosť medzi rodičmi a ich potomkami, význam DNA pri prenose genetickej informácie podľa: Zaujímavosti – Bio9/56) - alternatíva 3. – analýza krátkeho videa s tematikou dedičnosti a premenlivosti (podľa vlastného výberu učiteľa napríklad z Planéty vedomostí) <p>▪ Expozičná fáza – sprístupnenie učiva s využitím znalostí už osvojených pojmov (bunka telová a pohlavná, znak, vlastnosť, DNA, gén, chromozóm, kríženie, potomstvo), zavedenie nových pojmov (páry chromozómov, alela dominantná a recesívna, schéma kríženia)</p> <p>Sústredíme sa na objasnenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - významu polovičného počtu chromozómov v pohlavných bunkách v porovnaní s telovými bunkami - významu zdvojenia DNA pri delení jadra - alely ako konkrétnej formy génu

	<ul style="list-style-type: none"> - vzniku znakov a vlastností potomkov v dôsledku kombinácie konkrétnych foriem génov – alel od oboch rodičov <p>Využijeme metódy (výber/kombinácia):</p> <ul style="list-style-type: none"> - výklad s využitím prezentácií v MS Power Point - výklad s využitím materiálov z Planéty vedomostí - práca s textom – Bio9/56 – 57 - analýza schémy kríženia podľa obrázka č. 157 – Bio9/56 – 57 <p>▪ Fixačná fáza – precvičovanie a upevnenie učiva, zhrnutie učiva v tézach</p> <p>Využijeme metódy (výber/kombinácia):</p> <ul style="list-style-type: none"> - riešenie otázok: Čo mám poznať? – Bio9/57 - tvorba pojmovej mapy - riešenie úloh v pracovných zošitoch/pracovných listoch - riešenie problémovej úlohy – zostav schému kríženia, výber námetu podľa: Skúmam a objavujem – Bio9/57 <p>▪ Záver – overovanie vedomostí a zadanie úloh</p> <ul style="list-style-type: none"> - krátky test zameraný na osvojenie nových pojmov - riešenie úloh v pracovných zošitoch/pracovných listoch - samostatná práca, výber námetu napríklad podľa: Skúmam a objavujem – Bio9/57
<p><i>Štruktúra a priebeh 3. vyučovacej hodiny</i></p> <p>Dedičnosť a premenlivosť</p>	<p>▪ Organizačné pokyny</p> <p>▪ Motivačná fáza – úvod do problematiky</p> <ul style="list-style-type: none"> - alternatíva 1. – riešenie otázok podľa: Čo už viem? – Bio9/58 - alternatíva 2. – riadená diskusia na vybrané témy súvisiace s premenlivosťou (druhové znaky a osobitné znaky jedinca, zmeny dedičné a nededičné, Darwinova teória o vývoji organizmov – podľa: Zaujímavosti – Bio9/58) - alternatíva 3. – analýza krátkeho videa s tematikou dedičnosti a premenlivosti (podľa vlastného výberu učiteľa napríklad z Planéty

	<p>vedomostí)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Expozičná fáza – sprístupňovanie učiva s využitím znalostí už osvojených pojmov (vlastnosť, kríženie, potomstvo, šľachtenie, odroda, plemeno) a zavedenie nových pojmov (premenlivosť dedičná a nededičná, dedičná choroba, genetické poradenstvo) Sústredíme sa na objasnenie:<ul style="list-style-type: none"> - rozdielov medzi dedičnou a nededičnou premenlivosťou - podstaty šľachtenia - významu poznania princípov dedičnosti a premenlivosti pre šľachtiteľstvo, ako aj prevenciu dedičných ochorení, Využijeme metódy (výber/kombinácia):<ul style="list-style-type: none"> - výklad s využitím prezentácií v MS Power Point - výklad s využitím materiálov z Planéty vedomostí - práca s textom – Bio9/58 – 59 ▪ Fixačná fáza – precvičovanie a upevnenie učiva, zhrnutie učiva v tézach Využijeme metódy (výber/kombinácia):<ul style="list-style-type: none"> - riešenie otázok: Čo mám poznať? – Bio9/59 - tvorba pojmovej mapy - riešenie úloh v pracovných zošitoch/pracovných listoch - riadenej diskusie o problematike dedičných chorôb, ich vplyve na život človeka, o možnostiach genetického poradenstva, o využívaní vedeckých poznatkov genetiky - skupinovej práce ▪ Záver – overovanie vedomostí a zadanie úloh<ul style="list-style-type: none"> - krátky test zameraný na osvojenie nových pojmov - riešenie úloh v pracovných zošitoch/pracovných listoch - samostatná práca, výber námetu napríklad podľa: Skúmam a objavujem – Bio9/59
--	---

Metodický model BIOLÓGIA, 8. ročník ZŠ

Autor: PhDr. Jana Višňovská (Gymnázium, Bratislava)

Upravila: PaedDr. Mariana Páleníková (ŠPÚ, Bratislava)